

**LIETUVOS BANKAS
TEISĖS IR LICENCIJAVIMO DEPARTAMENTO
DIREKTORIUS**

**SPRENDIMAS
DĖL X. X. IR AB SEB BANKO GINČO NAGRINĖJIMO**

2023-02-08 Nr. 429-78
Vilnius

Lietuvos bankas gavo X. X. (toliau – pareiškėjas) prašymą išnagrinėti tarp pareiškėjo ir AB SEB banko (toliau – bankas) kilusį ginčą.

N u s t a t y t a:

2008 m. gruodžio 5 d. pareiškėjas sudarė su banku Kaupiamojo indėlio sutartį, kurios pagrindu pareiškėjui atidaryta banko sąskaita Nr. (*duomenys neskelbiami*) (toliau – sąskaita Nr. 1).

2010 m. spalio 26 d. pareiškėjas sudarė su banku Kortelės sąskaitos sutartį, kurios pagrindu pareiškėjui atidaryta banko sąskaita Nr. (*duomenys neskelbiami*) (toliau – sąskaita Nr. 2).

Pareiškėjas 2021 m. rugpjūčio 9 d. pateikė bankui užpildytą fizinio asmens anketą (toliau – KYC anketa). Joje pažymėjo, kad yra samdomas darbuotojas, bet nenurodė darbovietės pavadinimo ir joje einamų pareigų¹.

2021 m. rugsėjo 7 d. bankas paprašė pareiškėjo pateikti trūkstamus duomenis iki 2021 m. rugsėjo 14 d.

2021 m. rugsėjo 15 d. bankas pakartotinai paprašė pareiškėjo pateikti trūkstamus duomenis iki 2021 m. rugsėjo 23 d. ir įspėjo, kad, nepateikus jų iki nurodytos datos, bankas apribos pareiškėjo galimybę naudotis banke turimomis sąskaitomis.

Pareiškėjui atsisakius pateikti trūkstamus duomenis², bankas 2021 m. rugsėjo 23 d. apribojo pareiškėjo galimybę vykdyti pinigines operacijas iš sąskaitų Nr. 1 ir 2 (toliau – Ribojimai).

Pareiškėjas su pritaikytais Ribojimais nesutiko ir reikalavo banko juos panaikinti, tačiau bankas jų nepanaikino, nurodydamas, kad juos panaikins tik gavęs iš pareiškėjo trūkstamus duomenis.

2022 m. birželio mėn. bankas informavo pareiškėją apie nuo 2022 m. rugsėjo 1 d. įsigaliosiančius Bendrųjų taisyklių, kurios laikomos neatskiriama Kaupiamojo indėlio ir Kortelės sąskaitos sutarčių dalimi, pakeitimus.

Pareiškėjas su pateiktomis Bendrosiomis taisyklėmis nesutiko, pateikė bankui savo siūlomą šių taisyklių versiją ir reikalavo vadovautis ja sutartinių santykių su pareiškėju metu, tačiau bankas atsisakė tenkinti tokį pareiškėjo prašymą.

2022 m. rugsėjo 7 d. pareiškėjas pateikė bankui naują KYC anketą, kurioje nurodė, kad yra nedirbantis, tačiau nepateikė duomenų apie kitose finansų įstaigose turimas mokėjimo sąskaitas, todėl Ribojimai nebuvo panaikinti.

Nesutikdamas su pirmiau nurodytais banko veiksmais ir sprendimais, pareiškėjas kreipėsi į Lietuvos banką dėl kilusio vartojimo ginčo nagrinėjimo.

Pareiškėjas prašė Lietuvos banko rekomenduoti bankui: 1) panaikinti Ribojimus; 2) gražinti banko pritaikytus komisinius mokesčius už paslaugas, kuriomis pareiškėjas negalėjo naudotis Ribojimų taikymo metu; 3) sumokėti už kiekvieną Ribojimų taikymo sąskaitai Nr. 2

¹ Pareiškėjas atitinkamuose KYC anketos laukuose įrašė „Nesvarbu“.

² Pareiškėjas du kartus (2022 m. rugsėjo 7 d. ir 15 d.) pateikė bankui tą pačią KYC anketą, kurioje nebuvo trūkstamų duomenų, ir 2022 m. rugsėjo 15 d. informavo banką, kad trūkstamų duomenų neprivalo teikti ir neteiks.

mėnesį po 1 230,24 EUR; 4) sumokėti už kiekvieną Ribojimų taikymo sąskaitai Nr. 1 mėnesį po 3 048,22 EUR; 5) sumokėti už kiekvieną Ribojimų taikymo mėnesį pareiškėjo į pensijų kaupimo fondą sumokėtos įmokos dydžio sumą; 6) atlyginti 750 000 000 EUR moralinę žalą; 7) sudaryti su pareiškėju jo pasiūlytą Bendrųjų taisyklių versiją.

Pareiškėjo teigimu, bankas neturėjo teisės prašyti trūkstamos informacijos ir dėl jos nepateikimo taikyti pareiškėjui Ribojimų, nes, vadovaudamasis Lietuvos Respublikos pinigų plovimo ir teroristų finansavimo prevencijos įstatymo (toliau – PPTFPĮ) 10 straipsnio 4 dalimi, turėjo gauti šią informaciją iš viešųjų registru.

Reikalavimą sudaryti pareiškėjo siūlomą Bendrųjų taisyklių versiją pareiškėjas argumentavo įvairiomis Lietuvos Respublikos civilinio kodekso nuostatomis, teigdamas, kad nesutiko su banko pateiktomis Bendrosiomis taisyklėmis, todėl jos laikytinos negaliojančiomis, pateikė bankui savo siūlomą Bendrųjų taisyklių versiją, dėl kurios turinio bankas atskirai nepasisakė ir jokių pasiūlymų jam nepateikė, todėl nuo 2022 m. rugsėjo 1 d. turėjo įsigaliooti būtent jo pasiūlyta taisyklių versija.

Atsiliepime į pareiškėjo kreipimąsi bankas nurodė nesutinkantis su pareiškėjo reikalavimais ir prašė juos atmesti.

Bankas teigė teisėtai ir pagrįstai taikęs Ribojimus ir dėl to neturtintis teisinio pagrindo tenkinti su jų taikymu susijusių pareiškėjo reikalavimų. Bankas pažymėjo, kad trūkstami duomenys, kuriuos pareiškėjas atsisakė jam pateikti, buvo būtini PPTFPĮ nustatytiems reikalavimams užtikrinti ir, priešingai, nei teigė pareiškėjas, bankas kitaip, negu iš paties pareiškėjo, negalėjo šių duomenų gauti.

Pasisakydamas dėl atsisakymo sudaryti pareiškėjo pasiūlytą Bendrųjų taisyklių versiją, bankas nurodė, kad Bendrosios taisyklės yra vienodai taikomos visiems banko klientams ir negali būti keičiamos pagal klientų individualius pasiūlymus, nes tai neatitiktų Civilinio kodekso 6.914 straipsnio 2 dalyje bankui nustatytų reikalavimų. Bankas atkreipė dėmesį, kad 2022 m. rugsėjo 1 d. įsigaliojo tik tam tikri Bendrųjų taisyklių pakeitimai, tačiau šios taisyklės buvo taikomos ir anksčiau.

Ginčo nagrinėjimo Lietuvos banke metu pareiškėjas pateikė bankui trūkstamus duomenis ir Ribojimai buvo panaikinti. Tenkinti kitų pareiškėjo reikalavimų bankas nesutiko dėl pirmiau nurodytų priežasčių.

Kadangi bankas patenkino vieną iš pareiškėjo jam keltų reikalavimų, t. y. panaikino jam taikytus Ribojimus, ir šios ginčo tarp šalių dalies nebeliko, Lietuvos banke toliau buvo nagrinėjama šalių ginčo dalis, susijusi su banko atsisakymu tenkinti kitus pareiškėjo reikalavimus.

K o n s t a t u o j a m a :

Vadovaujantis Vartotojų ir finansų rinkos dalyvių ginčų neteisminio sprendimo procedūros Lietuvos banke taisyklių, patvirtintų Lietuvos banko valdybos 2012 m. sausio 26 d. nutarimu Nr. 03-23, 45 punktu, vartojimo ginčai Lietuvos banke nagrinėjami laikantis rungimosi, ginčų nagrinėjimo operatyvumo, koncentracijos, ekonomiškumo ir bendradarbiavimo principų. Vartotojas ir finansų rinkos dalyvis privalo įrodyti tas aplinkybes, kuriomis remiasi kaip savo reikalavimų arba atsikirtimų pagrindu, išskyrus atvejus, kai remiamasi aplinkybėmis, kurių nereikia įrodinėti. Lietuvos bankas ginčo nagrinėjimo proceso metu neatlieka Lietuvos Respublikos Lietuvos banko įstatymo 42¹ straipsnyje reglamentuotų patikrinimų, skirtų faktinėms aplinkybėms, susijusioms su Lietuvos banko prižiūrimo finansų rinkos dalyvio galimu Lietuvos banko kompetencijai priskirtų teisės aktų reikalavimų pažeidimu, nustatyti ir įvertinti. Nagrinėdamas ginčą Lietuvos bankas atlieka pateiktų įrodymų vertinimą ir jo pagrindu priima sprendimą.

Ginčas kilo dėl banko atsisakymo tenkinti šiuos pareiškėjo reikalavimus: 1) grąžinti pareiškėjui banko pritaikytus komisinius mokesčius už paslaugas, kuriomis jis negalėjo naudotis, kol buvo taikomi Ribojimai³; 2) sumokėti pareiškėjui už kiekvieną Ribojimų taikymo sąskaitai Nr. 2 mėnesį po 1 230,24 EUR; 3) sumokėti pareiškėjui už kiekvieną Ribojimų taikymo sąskaitai Nr. 1 mėnesį po 3 048,22 EUR; 4) sumokėti pareiškėjui už kiekvieną Ribojimų taikymo mėnesį pareiškėjo į pensijų kaupimo fondą sumokėtos įmokos dydžio sumą; 5) atlyginti pareiškėjui 750 000 000 EUR neturtinę žalą; 6) sudaryti su pareiškėju jo pasiūlytus Bendrųjų taisyklių pakeitimus (toliau visi kartu – reikalavimai).

Pareiškėjo reikalavimai yra susiję su sutartinės civilinės atsakomybės bankui taikymu.

³ Remiantis banko pateiktais duomenimis, komisiniai mokesčiai sudaro 6 EUR.

Taigi, *siekiant išspręsti šalių ginčą ir įvertinti pareiškėjo reikalavimų bankui pagrįstumą, Lietuvos banko nuomone, būtina nustatyti, ar nagrinėjamu atveju yra pagrindo: 1) taikyti bankui sutartinę civilinę atsakomybę už pareiškėjo atžvilgiu taikytus Ribojimus ir jų pasekmes; 2) rekomenduoti bankui sudaryti pareiškėjo pasiūlytą Bendrųjų taisyklių versiją.*

1. Dėl sutartinės civilinės atsakomybės už pritaikytus Ribojimus ir jų pasekmes

Civilinio kodekso 6.256 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta, kad kiekvienas asmuo, vykdydamas sutartį, turi elgtis teisėtai, t. y. tinkamai ir laiku vykdyti savo sutartines prievolės. Netinkamas sutartinių prievolių vykdymas yra teisinis pagrindas sutartinei atsakomybei kilti – neteisėtai veikianti šalis privalo atlyginti kitai sutarties šaliai šios patirtus nuostolius, sumokėti netesybas (Civilinio kodekso 6.256 straipsnio 2 dalis). Taigi, sutartinė civilinė atsakomybė atsiranda už sutartinės prievolės neįvykdymą arba netinkamą įvykdymą arba pažeidus bendro pobūdžio pareigą elgtis atidžiai ir rūpestingai (Civilinio kodekso 6.246 straipsnio 1 dalis, 6.256 straipsnio 1 dalis).

Civilinio kodekso 6.256 straipsnio 4 dalyje nustatyta, kad kai sutartinės prievolės neįvykdo ar netinkamai ją įvykdo įmonė (verslininkas), tai ji atsako visais atvejais, jei neįrodo, kad prievolės neįvykdė ar netinkamai ją įvykdė dėl nenugalimos jėgos, jeigu įstatymai ar sutartis nenumato ko kita. Vadinasi, jei į sutartį neįtraukta išlyga dėl kaltės, kaip civilinės atsakomybės sąlygos, verslininko civilinė atsakomybė atsiranda be kaltės, tokiais atvejais, esant reikalavimui taikyti sutartinę civilinę atsakomybę, pakanka nustatyti tris atsakomybės sąlygas: žalą, neteisėtus veiksmus ir priežastinį ryšį. Nenustačius bent vienos iš šių civilinės atsakomybės sąlygų, sutartinė civilinė atsakomybė negalima.

Civilinio kodekso 6.249 straipsnio 1 dalyje žala apibrėžiama kaip asmens turto netekimas arba sužalojimas, turėtos išlaidos (tiesioginiai nuostoliai), taip pat negautos pajamos. Piniginė žalos išraiška yra nuostoliai. Taikant civilinę atsakomybę atlyginami tik tie nuostoliai, kurie susiję priežastiniu ryšiu su neteisėtais skolininko veiksmais (Civilinio kodekso 6.247 straipsnis). Civilinio kodekso 6.251 straipsnio 1 dalis įtvirtina visišką nuostolių atlyginimo principą, kurio esmė – siekis gražinti nukentėjusį asmenį į padėtį, kurioje jis būtų buvęs, jei nebūtų buvę atsakovo žalingų veiksmų. Civilinė atsakomybė atlieka ne baudinę, bet kompensacinę funkciją žalą patyrusiam asmeniui, todėl nustatant žalos dydį siekiama kompensuoti tik tiek, kiek būtina, kad nukentėjęs asmuo būtų gražintas į tą padėtį, kurioje jis būtų buvęs, jei nebūtų buvę padaryta žalos (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. birželio 29 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-266-611/2018). Sutartinės atsakomybės kontekste gražinimas į tą padėtį, kurioje nukentėjęs asmuo būtų, jeigu nebūtų padaryta žalos, paprastai reiškia lūkesčio intereso gynimą. Kaip yra nurodęs kasacinis teismas, tai reiškia, kad šalis tikisi atsidurti tokioje padėtyje, kurioje ji būtų, jei būtų tinkamai įvykdyta sutartis, todėl taikant sutartinę atsakomybę siekiama užtikrinti, kad nukentėjusioji šalis tokioje padėtyje ir atsidurtų (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. gegužės 25 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-210- 969/2018).

Kasacinis teismas taip pat yra konstatavęs, kad žala, kaip civilinės atsakomybės sąlyga, ir jos dydis nėra preziumuojami (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. liepos 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-314-378/2017). Tai reiškia, kad žala ir jos piniginė išraiška – nuostoliai, turi būti pagrįsti: pareiškėjas turi pareigą įrodyti, kad žala yra reali, ir pagrįsti jos dydį. Pateikti nuostolių dydį patvirtinančius ar paneigiančius duomenis yra ginčo šalių pareiga.

Ginčo nagrinėjimo metu nustatyta, kad bankas pritaikė pareiškėjui Ribojimus po to, kai jis atsisakė pateikti bankui informaciją, reikalingą PPTFPĮ įstatyme nustatytiems reikalavimams užtikrinti.

Ribojimai pasireiškė tuo, kad bankas atsisakė vykdyti pinigines operacijas iš pareiškėjo banke turimų sąskaitų, taip pat apribojo pareiškėjo galimybę inicijuoti tokias operacijas, kol pareiškėjas pateiks bankui prašytą informaciją. Piniginių operacijų į pareiškėjo banko sąskaitas vykdymas nebuvo apribotas, t. y. pareiškėjas ir toliau galėjo gauti lėšas į savo banko sąskaitas.

PPTFPĮ 9 straipsnio 16 ir 17 dalys nustato bankui pareigą vykdyti nuolatinę dalykinių santykių su klientais stebėseną bei jų atliekamų sandorių tyrimą, siekiant užtikrinti, kad klientų pateikti bankui dokumentai ir informacija apie juos būtų tinkami ir aktualūs, o klientų vykdomi sandoriai atitiktų banko turimą informaciją apie juos, įskaitant, bet neapsiribojant, informaciją apie jų veiklą, gaunamų lėšų šaltinį ir kilmę, naudojimosi banko paslaugomis tikslus.

PPTFPĮ 9 straipsnio 14 dalis įpareigoja banką gauti iš klientų informaciją apie dalykinių santykių tikslą ir numatomą pobūdį. Bankui draudžiama vykdyti sandorius per banko sąskaitas, užmegzti ar tęsti dalykinius santykius, vykdyti kitus sandorius, jei klientai nepateikia jam

prašytos informacijos, pateikia ne visą prašytą informaciją ir (arba) kitaip vengia ją pateikti ir dėl to bankas negali užtikrinti pirmiau nurodytų reikalavimų vykdymo (PPTFPĮ 9 straipsnio 18 dalis). Banko teisė atsisakyti vykdyti pinigines operacijas ar sandorį, nutraukti sandorius ar dalykinius santykius su klientais, kurie vengia arba atsisako jo prašymu ir terminais pateikti informaciją, nustatyta ir PPTFPĮ 18 straipsnyje.

Vadovaujantis PPTFPĮ 9 straipsnio 24 dalimi, bankas neatsako klientams už sutartinių įsipareigojimų nevykdymą ir žalą, padarytą dėl klientų piniginių operacijų ar sandorių nevykdymo, jeigu jis kliento piniginių operacijų ar sandorių nevykdė dėl PPTFPĮ 9 straipsnio 18 dalyje nurodytų priežasčių.

Iš byloje turimų duomenų matyti, kad pareiškėjas iš pradžių vengė pateikti banko prašytą informaciją, o vėliau aiškiai ir nedviprasmiškai atsisakė ją teikti, nurodydamas bankui, kad, nesant įrodymų, kad yra įtariamas neteisėtų veiksmų atlikimu, jis neprivalo teikti bankui jokios informacijos. Vėliau savo atsisakymą pateikti banko prašytą informaciją pareiškėjas argumentavo kitaip, t. y. teigė, kad bankas nepagrįstai prašė jo pateikti šią informaciją, nes PPTFPĮ 10 straipsnio 4 dalyje nustatyta tvarka turėjo pats kreiptis į atitinkamus viešuosius registrus ir gauti šią informaciją. Nors apie tai, kad neturi galimybės gauti prašytos informacijos iš viešųjų registrų, bankas ne kartą jį informavo, pareiškėjas kategoriškai nesutikdavo pateikti bankui šios informacijos pats.

PPTFPĮ 10 straipsnio 4 dalis, kuria rėmėsi pareiškėjas, nustato finansų įstaigoms teisę gauti kliento ar naudos gavėjo tapatybei nustatyti reikalingus duomenis tiesiogiai iš valstybės informacinių sistemų ar registrų ir nereikalauti iš kliento, kad jis pateiktų šiuos duomenis, jeigu klientas finansų įstaigos duomenis, gautus tiesiogiai iš valstybės informacinių sistemų ar registrų, patvirtina parašu (įskaitant pažangųjį elektroninį parašą arba kvalifikuotą elektroninį parašą), nebent yra šioje nuostatoje nurodytos aplinkybės, kurioms esant patvirtinimo parašu gali būti nereikalaujama.

PPTFPĮ 10 straipsnio 4 dalis taikoma, kai finansų įstaiga nustato kliento ir naudos gavėjo tapatybę, klientui fiziškai dalyvaujant jos nustatyme, tačiau, vadovaujantis šio įstatymo 11 straipsnio 3¹ dalimi, finansų įstaigos gali vadovautis pirmiau nurodyta nuostata ir tais atvejais, kai klientas fiziškai nedalyvauja nustatant jo ar naudos gavėjo tapatybę.

Įvertinus byloje turimus duomenis ir PPTFPĮ 10 straipsnio 4 dalies nuostatas, darytina išvada, kad nagrinėjamu atveju, motyvuodamas savo atsisakymą pateikti bankui prašytą informaciją, pareiškėjas PPTFPĮ 10 straipsnio 4 dalimi rėmėsi nepagrįstai.

Pirma, bankas prašė pareiškėjo pateikti informaciją apie jo darbovietę, joje einamas pareigas ir kitose finansų įstaigose turimas mokėjimo sąskaitas, o ne pareiškėjo tapatybei nustatyti reikalingus duomenis, apie kurių gavimą iš valstybės informacinių sistemų ar registrų pasisakoma PPTFPĮ 10 straipsnio 4 dalyje.

Antra, PPTFPĮ 10 straipsnio 4 dalis nustato finansų įstaigoms teisę, o ne pareigą, gauti kliento ir naudos gavėjo tapatybei nustatyti reikalingus duomenis iš valstybės informacinių sistemų ar registrų. Be to, finansų įstaigai leidžiama nereikalauti pirmiau nurodytų duomenų iš paties kliento tik tuo atveju, jei finansų įstaiga gavo šiuos duomenis iš pirmiau nurodytų registrų.

Pagrindo laikyti banko prašytą pateikti informaciją pertekline ir (arba) nebūtina PPTFPĮ nustatytiems reikalavimams įgyvendinti Lietuvos bankas nenustatė. Lietuvos banko vertinimu, informacija apie kliento darbovietę, einamas joje pareigas ir kitose finansų įstaigose turimas mokėjimo sąskaitas yra aktuali, norint nustatyti ir įvertinti kliento lėšų šaltinius ir kilmę, iš kliento banko sąskaitos ir (ar) į ją vykdomų piniginių operacijų pobūdį, tikslus, teisėtumą ir kitus dalykinių santykių su klientu stebėsenai svarbius aspektus. Šios informacijos apimties ir (arba) svarbos dalykiniams santykiams nekvestionavo ir pats pareiškėjas, t. y. jis iš esmės prieštaravo tik tam, kad bankas siekė gauti šią informaciją tiesiogiai iš jo paties, o ne iš viešųjų registrų.

Iš byloje turimų duomenų matyti, kad bankas iš anksto įspėjo pareiškėją apie savo ketinimą pritaikyti jam Ribojimus, jei pareiškėjas nepateiks prašytos informacijos, ir juos pritaikė tik po to, kai pareiškėjas nei per pirmąjį, nei per pratęstą banko terminą nepateikė šios informacijos. Po Ribojimų pritaikymo bankas taip pat dėjo pastangas, kad gautų iš pareiškėjo prašytą informaciją.

Banko teisė taikyti Ribojimus, kai klientai nepateikia bankui prašytos informacijos, buvo iš anksto aptarta ir Bedrųjų taisyklių, kurių redakcija galiojo nuo 2021 m. sausio 18 d. iki 2022 m. sausio 17 d., 1 priedo 12 skyriuje „Kokiais atvejais mes galime blokuoti jūsų mokėjimo priemonę ir / arba sąskaitą?“, taip pat ir vėlesnėse šių taisyklių redakcijose (2022 m. sausio

18 d. ir 2022 m. rugsėjo 1 d.).

Ginčo nagrinėjimo Lietuvos banke metu Ribojimai buvo panaikinti, kai išnyko jų taikymo priežastys. Byloje nėra duomenų, kad šio sprendimo priėmimo dieną pareiškėjas negalėjo naudotis sąskaitomis Nr. 1 ir 2 ir (arba) kad bankas kitaip ribojo pareiškėjo galimybę naudotis jo teikiamomis finansinėmis paslaugomis.

Remdamasis ginčo byloje nustatytais faktinėmis aplinkybėmis ir jų vertinimui aktualiomis PPTFPĮ nuostatomis, Lietuvos bankas nenustatė pagrindo teigti, kad banko veiksmai, kuriais jis prašė pareiškėjo pateikti jam PPPTFĮ reikalavimams vykdyti reikalingą informaciją, o, pareiškėjui atsisakius ją pateikti, taikė jam Ribojimus iki tol, kol išnyko jų taikymo priežastys, laikytini neteisėtais. Kaip nurodyta pirmiau, nagrinėdamas vartojimo ginčą, Lietuvos bankas neatlieka patikrinimų, kad nustatytų, kaip laikomasi finansų rinką reglamentuojančiuose teisės aktuose nustatytų reikalavimų, ir sprendimus priima, remdamasis ginčo šalių pateiktais įrodymais.

Kaip nurodyta pirmiau, sutartinė civilinė atsakomybė gali būti taikoma tik tuo atveju, jei nustatomos visos trys šios atsakomybės taikymo sąlygos, t. y. neteisėti veiksmai, pasireiškiantys sutartinių įsipareigojimų nevykdymu ar netinkamu vykdymu, dėl to padaryta žala ir priežastinis jų ryšys. Nenustačius banko veiksmų neteisėtumo, t. y. vienos iš sutartinės civilinės atsakomybės sąlygų, teisinio pagrindo tenkinti pareiškėjo keltus bankui reikalavimus atlyginti turtinę ir neturtinę žalą, kurią jis teigė patyręs dėl neteisėtų banko veiksmų, nėra.

2. Dėl pareiškėjo pasiūlytų bankui Bendrųjų taisyklių pakeitimų sudarymo

Civilinio kodekso 1.2 straipsnio 1 dalyje įtvirtintas vienas iš svarbiausių civiliniuose santykiuose galiojančių principų – sutarties laisvės principas. Šis principas, detalizuotas Civilinio kodekso 6.156 straipsnyje, suteikia teisę civilinių teisinių santykių subjektams laisvai spręsti, sudaryti jiems konkrečią sutartį ar jos nesudaryti, taip pat pasirinkti, su kuo tą sutartį sudaryti, be to, savarankiškai spręsti dėl sutarties turinio bei formos, išskyrus atvejus, kai tam tikras sutarties sąlygas ar jos turinį nustato imperatyviosios įstatymo normos arba tam tikrų sąlygų reikalauja viešoji tvarka, teisės principai, gera moralė (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. kovo 31 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K3-177-687/2015).

Bendrosios taisyklės yra sudėtinė ginčo šalių sudarytų Kaupiamojo indėlio ir Kortelės sąskaitos sutarčių, kurių pagrindu pareiškėjui atidarytos sąskaitos Nr. 1 ir 2, dalis.

Civilinio kodekso 6.914 straipsnio 2 dalis nustato, kad bankas privalo sudaryti banko sąskaitos sutartį su klientu, kuris kreipėsi su prašymu atidaryti sąskaitą, pagal banko paskelbtas tam tikros sąskaitos rūšies atidarymo sąlygas, turinčias atitikti įstatymų ir bankų veiklą nustatančių teisės aktų reikalavimus. Standartinės finansinių paslaugų teikimo sąlygos įprastai sudaromos prisijungimo būdu, jas iš anksto parengia finansų įstaiga ir jos be derybų su konkrečiu klientu vienodai taikomos visiems to paties tipo klientams (Civilinio kodekso 6.185 straipsnio 1 dalis). Byloje neturima duomenų, kad banko nustatytos Bendrųjų taisyklių sąlygos neatitiktų bankui ir (arba) jo teikiamoms finansinėms paslaugoms taikytinų teisės aktų reikalavimų.

Apie savo nesutikimą su Bendrųjų taisyklių nuostatomis pareiškėjas informavo banką po to, kai 2022 m. birželio mėn. gavo iš jo pranešimą apie nuo 2022 m. rugsėjo 1 d. įsigaliosiančius jų pakeitimus. Banko teisė vienašališkai keisti Bendrąsias taisykles, apie tai įspėjus pareiškėją ne vėliau kaip prieš 60 dienų, buvo nustatyta tuo metu galiojusios redakcijos taisyklių 9 skyriuje. Banko, kaip mokėtojo mokėjimo paslaugų teikėjo, teisė keisti bendrosios mokėjimo paslaugų teikimo sutarties sąlygas, pateikiant mokėjimo paslaugų teikėjui būsimus pakeitimus ne vėliau kaip prieš 60 dienų iki numatomo jų įsigaliojimo, nustatyta ir Lietuvos Respublikos mokėjimų įstatymo 15 straipsnio 1 dalyje. Apie teisę nesutikti su Bendrųjų taisyklių pakeitimais ir nutraukti su banku sudarytas sutartis iki šių taisyklių pakeitimų įsigaliojimo dienos pareiškėjas buvo informuotas.

Kaip matyti iš bylos duomenų, pareiškėjas prieštaravo ne būsimiems Bendrųjų taisyklių pakeitimams, o didžiajai daliai šių taisyklių sąlygų, kurios jau buvo taikomos šalių sutartiniuose santykiuose. Pareiškėjas prašė Lietuvos banko rekomenduoti bankui sudaryti su pareiškėju jo pasiūlytą Bendrųjų taisyklių versiją. Iš pareiškėjo pateiktos taisyklių versijos matyti, kad pareiškėjas atliko ne pavienius šių taisyklių pakeitimus, o iš esmės pakeitė jų turinį, tarp jų – nustatė sąlygas, kurios neatinka finansinių paslaugų teikimo praktikos ir (ar) šių paslaugų teikimui taikytinų teisės aktų reikalavimų.

Civilinio kodekso 6.223 straipsnio 2 dalis nustato, kad vienos iš šalių reikalavimu sutartis

gali būti pakeista teismo sprendimu, jeigu: 1) kita sutarties šalis iš esmės pažeidė sutartį; 2) kitais ar įstatymų nustatytais atvejais. Vadovaujantis civilinio kodekso 6.204 straipsnio 3 dalimi, kai sutarties įvykdymas tampa sudėtingesnis, nukentėjusi šalis turi teisę tuoj pat po sutarties įvykdymo suvaržymo kreiptis į kitą šalį prašydama sutartį pakeisti ir, jei per protingą terminą šalys nesutaria dėl sutarties pakeitimo, jos abi turi teisę kreiptis į teismą, kuris gali nutraukti sutartį arba pakeisti sutarties sąlygas, kad būtų atkurta šalių sutartinių prievolių pusiausvyra.

Įvertinęs ginčo byloje žinomas aplinkybes, Lietuvos bankas nenustatė pagrindo teigti, kad pareiškėjo reikalavimas bankui sudaryti jo siūlomą Bendrųjų taisyklių versiją tenkina Civilinio kodekso 6.223 straipsnio 2 dalyje ir (ar) 6.204 straipsnio 3 dalyje nustatytas sąlygas. Nuo 2022 m. rugsėjo 1 d. įsigaliojo tik tam tikri Bendrųjų taisyklių pakeitimai, tačiau likusios nepakeistos taisyklių nuostatos šalių sutartiniuose santykiuose jau buvo taikomos, Bendrųjų taisyklių pakeitimai buvo atlikti šiose taisyklėse ir Mokėjimų įstatyme nustatyta tvarka ir nelaikytini pakeitusiais iki jų įsigaliojimo buvusią šalių sutartinių prievolių pusiausvyrą.

Atsižvelgdamas į pirmiau nurodytas aplinkybes, Lietuvos bankas daro išvadą, kad nagrinėjamu atveju nėra pagrindo laikyti pareiškėjo reikalavimus bankui pagrįstais ir juos tenkinti, todėl pareiškėjo reikalavimai yra atmestini.

Remdamasis tuo, kas išdėstyta, ir vadovaudamasis Lietuvos Respublikos vartotojų teisių apsaugos įstatymo 27 straipsnio 1 dalies 1 punktu, Lietuvos banko valdybos 2012 m. sausio 26 d. nutarimo Nr. 03-23 „Dėl Vartotojų ir finansų rinkos dalyvių ginčų neteisminio sprendimo procedūros Lietuvos banke taisyklių patvirtinimo“ 2 punktu ir šiuo nutarimu patvirtintų Vartotojų ir finansų rinkos dalyvių ginčų neteisminio sprendimo procedūros Lietuvos banke taisyklių 59.1 papunkčiu, n u s p r e n d ž i u:

Atmesti pareiškėjo X. X. reikalavimus.

Lietuvos banko sprendimas dėl ginčo esmės yra rekomendacinio pobūdžio ir teismui neskundžiamas. Vartotojui ir finansų rinkos dalyviui išlieka teisė dėl tapataus ginčo dalyko kreiptis į teismą arba kitą ginčų nagrinėjimo instituciją įstatymų nustatyta tvarka. Kreipimasis į teismą po Lietuvos banko sprendimo dėl ginčo esmės priėmimo nelaikomas šio Lietuvos banko sprendimo apskundimu. Ginčo šalys turi pareigą pranešti Lietuvos bankui, jeigu viena iš ginčo šalių pareiškia ieškinį bendrosios kompetencijos teismui, prašydama nagrinėti tapatų ginčą iš esmės.

Direktorius

Arūnas Raišutis